

BAJCSI ILDIKÓ

„NYÍLT SISAKKAL [...] A NÉPNEK A SZOLGÁLATÁBAN A KÖZÉLET FÓRUMÁN”

Simon Attila – Tóth László: *Kis lépések nagy politikusa. Szent-Ivány József, a politikus és művelődésszervező*, Történelemtanárok Társulása – Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, 2016, 246 oldal

Simon Attila és Tóth László tollából 2016-ban, Somorján látott napvilágot a csehszlovákiai magyar közélet két világháború közötti neves alakjának, Szent-Ivány József politikusnak és művelődésszervezőnek az életpályáját bemutató monográfia. A Történelemtanárok Társulása és a Fórum Kisebbségkutató Intézet gondozásában megjelent munka a csehszlovákiai magyarság történeti kutatásában régi adósságot törleszt.

A szerzők már az előszóban kiemelik a Szent-Iványval kapcsolatos történeti dokumentumok, írásos emlékezések hiányát: „Legfájóbb persze a közösségi emlékezet közönye, hiszen a két háború közötti korszak egyik legfontosabb szlovákiai magyar közéleti személyiségéről van szó. Egy olyan összetett személyiségről, aki »nemcsak politikus« volt, hanem közösségi stratégia, birtokos, szépíró, mecénás, s közben még gondos családfő is. S még ha nem volt is minden területen sikeres, tevékenységével a korabeli szlovenszkói magyar élet számos szeletét meghatározta.”¹ A csehszlovákiai magyar politika képviselőjének bemutatása mellett a kisebbségi közösséget érintő művelődéstörténeti hiányosságok betöltése képezi a kötet célját, amely Szent-Ivány József sokoldalú személyiségének a bemutatására vállalkozott.

Minden bizonnyal az is fontos szerepet játszott a politikus életútjának feltárásában, hogy olyan kulcsszemélyről van szó, aki a nemzeti szabadelvűséget képviselte, a szlovenszkói magyar társadalom összefogását sürgette, a csehszlovák demokrácia előnyeit pedig ugyancsak szem előtt tartotta – de nem mindig ismerte el – ebben a kisebbségi magyarság önmeghatározását sok szempontból mindmáig meghatározó két világháború közötti időszakban.

Már a munka első része rávilágít a családi háttér szerepére a személyes életpálya alakulásában. Ezt húzza alá a kötetnek az a megállapítása, miszerint a politikus közösségi gondok iránti érzékenységében valószínűleg közre-

¹ SIMON Attila – TÓTH László: *Kis lépések nagy politikusa. Szent-Ivány József, a politikus és művelődésszervező*, Történelemtanárok Társulása – Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, 2016, 8. p.

játszott a gyermekkor, családi és szociális háttere. Édesapja ugyanis a neves magyar Szent-Ivány nemesi családból származott. Édesanyja, a szlovák származású Klimó Anna pedig a lipótszentiváni kastély házvezetőjeként került áldott állapotba id. Szent-Ivány Józseftől. Az is fontos, hogy édesapja csak később, más utód híján fogadta örökbe a fiút. Így vált a parasztgyerekek nevelt Szent-Ivány az egész magyar elittel egyenrangúvá. Szent-Ivány tehát édesapja ágán magyar „történelmi családba” született, a szlovák köznéphez tartozó édesanyja által viszont érzékennyé válhatott a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok életére.²

Ahogy arra a szerzők többször is – például már a könyv bevezetőjében – utalnak, „életében, pályáján lehetetlen elválasztani és egymástól külön kezelni, értékelni a több területen párhuzamosan folyó, egymással koherens politikusi és művelődéspolitikusi, politika-, gazdaság-, közösség- és kultúraszervező tevékenységet”.³ Minden bizonnyal ezt a megfontolást figyelembe véve került sor a kötet tartalmi kereteinek a kialakítására a két szerző által. Simon Attila főként a politikai vonatkozásokkal foglalkozott, míg Tóth László a művelődés- és irodalomszervező tevékenységet helyezte a középpontba

A család szerepének a fejtegetése után *A szlovenszkói magyar politika élvonalában* című részben Simon Attila Szent-Ivány politikai karrierjének felívelő szakaszát ismerteti. Hangsúlyozza, hogy a politikus számára kezdettől centrális jelentősége volt a szlovákiai magyarok gazdasági és politikai megerősítésének, amelyet az egységes közösség megteremtésében – de mégis egyedi módon – vélt megvalósíthatónak.⁴ Az 1920-as években ugyanis ő hirdette meg a nemzeti kisebbség politikai egységének szükségességét, s ezt próbálta megvalósítani a Magyar Nemzeti Párt (MNP) létrehozásával. A szöveg arra is rávilágít, hogy politikájának fontos részét képezte a merev sérelmi iránytól való eltávolodás, amelyet a szlovákiai magyarság gazdasági és társadalmi életlehetősége biztosítása érdekében hangoztatott, s amely azonban mégsem hozta meg a várt eredményt.⁵ Ennek oka azonban elsősorban a németek kormányba lépése mellett a cseh politikusok korabeli „nacionalizmusa” volt.⁶

² *Uo.*, 11. p.

³ *Uo.*, 10. p.

⁴ „Az erős közösség Szent-Ivány számára mindenekelőtt olyan egységes közösséget jelentett, amelyet nem feltétlenül az egységes politikai képviselő, hanem az egységes nemzeti törekvések jellemeznek.” *Uo.*, 54. p.

⁵ Az 1925. novemberi nemzetgyűlési választásokat kísérő össz nemzeti koalíció válságát követően ugyanis Szent-Ivány bizonyos politikai feltételek mellett az önérvényesítés érdekében hajlandó lett volna a csehszlovák kormányba belépni, ha a szocialista pártok kilépnek abból. *Uo.*, 71–72 p.

⁶ „[...] Szent-Ivány is az aktivizmus haláláról beszélt, amit elsősorban két tényezőnek, a szudétanémetek feltételek nélküli kormányba lépésének és a csehszlovák többség merev magatartásának tulajdonított.” *Uo.*, 81. p.

Az új politikai irány következtében felmerült problémákra fókuszáló következő részből az is kiderül, hogy a politikusi karrier „csúcsideje” korántsem volt feszültségektől és konfliktusoktól mentes. Az újszerű „aktivizmus” és a nemzeti reálpolitika ugyanis jelentős korlátok közé szorította a politikust mind a csehszlovákiai magyar politikai közegben, mind a magyarországi kormánnyal való egyeztetésekben.⁷ Az életút értékelésében az is fontos, hogy az egyedi útkeresés gyakran magával vonta a nemzetárulás vádját. Ez ugyanis mindmáig kihat Szent-Ivány negatív megítélésére, amellyel végig meg kellett küzdenie: „Bátorságát jelzi, hogy ezzel annak a politikai aktivizmusnak a bélyegét is felvállalta, amelyet nem csupán a korabeli budapesti politika, hanem olykor az utókor is az ellenséggel való lepaktálásként, kvázi a nemzeti ügy elárulásaként értékel” – jegyzi meg Simon Attila Szent-Ivány személyiségét méltatva.⁸ A munka külön érdeme, hogy a kisebbségi politika belső ellentmondásai mellett bemutatja a magyarországi kormány befolyását a csehszlovákiai magyar politika ellenzéki vonalára. A fenti fejezet is rávilágít az MNP és a Szülő Géza által vezetett Országos Keresztényszocialista Párt között kialakult ellentétekre és Budapest elvárásaira a kisebbségi politikusokkal szemben, amely ugyancsak változhatott miniszterelnökök szerint. Vagyis felvillantja azt a folyamatosan jelenlévő dilemmát, miszerint a kisebbségi politikus nemcsak a saját közösségének tartozik felelősséggel, de Csehszlovákia mellett Magyarországnak is kénytelen megfelelni.⁹

A könyvnek főként Tóth László által írt következő nagy egységét adja *A művelődés-, irodalom- és egyházszervező* című fejezet, amely Szent-Ivány idevágó munkásságát beágyazza a kisebbség művelődéstörténetének e korszaká-

⁷ Az első Csehszlovák Köztársaságban, a kormány iránt lojális politikai és közéleti magatartást nevezik aktivizmusnak. A csehszlovákiai magyar politikai életben nem hódított nagy teret. L. *Szlovákiai Magyar Adatbank. A (cseh)szlovákiai magyarok lexikona Csehszlovákia megalakulásától napjainkig*, <<http://adatbank.sk/lexikon/aktivizmus/>> (letöltve: 2017. 11. 08.). Filep Tamás Gusztáv az aktivista és a negativista fogalmakkal kapcsolatban megjegyzi, hogy azokat a szudétánemetekre vonatkozóan kezdték el használni. A fogalmat később a csehszlovákiai magyarokra is vonatkoztatták, később ők ezt részben átvették, azonban a fogalmakkal kapcsolatos pontatlanságot is tudatosították. Míg ugyanis az aktivista a kormánypártiságot jelölte, a negativista pedig az ellenzékiiséget, a két ellenzéki magyar párt képviselői aktív ellenzéki politikát folytattak. L.: FILEP Tamás Gusztáv: *Kormánypárton vagy ellenzékben? A pozsonyi magyar polgár és az 1925-ös választások*, Erdélyi Magyar Adatbank, <http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf1668.pdf> (letöltve: 2017. 11. 08.).

⁸ SIMON-TÓTH: *i.m.*, 67. p.

⁹ Ehhez L. BRUBAKER, Rogers: *Nacionalizmus új keretek között*, ford. ERDŐSI Péter, L'Harmattan-Atelier Kiadók, Budapest, 2006, 61–81. p. Vö. Gróf RÉVAY József: A „nemzeti kisebbség” problematikájához, In: Uő.: *Mások megértéséről. Esszék, tanulmányok – Kisnemesek Tajnán. Adatok egy felvidéki falu és egy társadalmi réteg monográfiájához*, szerk. FILEP Tamás Gusztáv, Ister Kiadó – Kulturális Szolgáltató Iroda, Budapest, 1999, 143–149. p.

ba. A kissé talán hosszúra nyúlt irodalomtörténeti bevezetőben Szent-Ivány mint a *Prágai Magyar Hírlap* egyik alapítója és az úgynevezett Szentiváni Kúriák főszerzője szerepel. A szerző rávilágít, hogy a címszereplője nemcsak a kisebbségi magyarság politikai egységét sürgette, de a kulturális-irodalmi egység megteremtését is célul tűzte ki, amely az „üresség kitöltését” jelentette számára.¹⁰ Ennek egyik fő keretét adta az 1930 és 1932 között Szent-Ivány által háromszor összehívott Szentiváni Kúria nevű írószervezkedési kísérlet, melynek egyik fő célja egy könyvkiadó létrehozása volt. A multiperspektív – többes viszonyrendszerben gondolkodó – szemléletmód beemelése utal, hogy Tóth az irodalmi egységesítési törekvések – az ún. szentiváni kúriák – kudarca kapcsán több értékelést állít egymás mellé.¹¹

A politikus vallási elhivatottságát és az evangélikus egyházhoz fűződő szolgálatát tárgyaló fejezetben pedig a bejei birtokosnak a hitbéli meggyőződéséről is képet kapunk. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a korábbi egyháztörténeti alap kutatások hiányában ez a legkidolgozatlanabb része a kötetnek; e kérdés irodalmát a későbbiekben mindenképpen jobban fel kell majd tárnunk.

Az új eszmék jegyében című fejezet már a Szent-Ivány politikai helyzetében bekövetkezett változást és ezzel összefüggésben új, a nemzeti „reálpolitikát” 1932-től felváltó kisebbségi nacionalista koncepcióját taglalja. A rész legfontosabb kérdése tehát, hogy „mi okozta retorikájának jól érzékelhető változását, amely kérdést azért is fontos feltenni, mivel azok a saját maga által megfogalmazott válaszok, miszerint a kisebbségi radikalizmus csupán válasz volt a többségi radikalizmusra, nem feltétlenül fedik teljes mértékben a valóságot”.¹² E változások az 1925–1927-es „aktivista-korszakot” követőnél is határozottabb ellenzéki magatartást jelentettek a prágai kormánnyal szemben, amely ugyancsak hatással volt a politikus diplomáciai kapcsolatrendszerére és politikai életútjára. A többes viszonyrendszer jegyében Simon Attila arra

¹⁰ „Említettük, Szent-Ivány József életében, pályáján nem lehet elválasztani és egymástól külön kezelni párhuzamosan futó politikusi és művelődéspolitikusi, politika-, gazdaság-, közösség- és kultúraszervező tevékenységét. Ezen összefüggések között s ebben az egységben kell elhelyezni például lapalapítási, illetve lapvásárlási törekvéseit is (*Prágai Magyar Hírlap, Magyar Újság, Magyar Írás, Az Est* stb.), melyek nemcsak politikai céljai(k) közvetítésének és megvalósításának eszközei voltak számára, hanem – ezektől elválaszthatatlanul, segítve »kitölteni az ürességet, amelyet mindnyájan éreztünk« – a csehszlovákiai magyarság nemzeti, nyelvi és kulturális önazonosságának szolgálatába is állította azokat.” SIMON-TÓTH: *i.m.*, 104. p.

¹¹ *A szentiváni kúriák vége és utóélete* című alfejezetben ugyanis a csehszlovákiai magyar szellemi élet kiemelkedő alakjainak – például Fábry Zoltánnak, Turczel Lajosnak – a véleményét ütközteti. Végző következtetésként Filep Tamás Gusztáv megfontolásaira támaszkodva a jóhiszemű vállalkozás bukását a szlovenszkói magyarság „közös ideológiájának” hiányára vezeti vissza. *Uo.*, 133. p.

¹² *Uo.*, 154–155. p.

is kitér, hogy a politikai magatartás változásában a nemzetközi kontextus és a magyarországi politika hatásai mellett „fontos lehet a személyes érintettség motívuma is”.¹³ Szent-Ivány 1934-től a korábinál egyértelműbben szembehelyezkedett a marxizmussal, felhagyott korábbi liberalizmusával, a nacionalizmust pedig egyedi módon definiálta: „Írásában az első világháborút követő tizenhat év nagy győztesének a marxizmussal és a liberalizmussal szemben a nacionalizmus gondolatát nevezte, elválasztva egymástól az olykor a sovinizmust is programjukba iktató »régi nemzeti programokat« és az általa »új nacionalizmusnak« nevezett eszmét, amely társadalmi, osztály- és valláskülönbőség nélkül ad keretet a nemzet valamennyi tagjának, miközben rokonának tekint minden hasonló gondolkodású népet.”¹⁴ Szent-Ivány újszerű nacionalizmusába tehát beletartozott „a gazda, az iparos, a munkás, a kereskedő, az intelligens elem, a katolikus, a protestáns, a zsidó”.¹⁵ A könyv ugyanakkor kitér a korabeli nemzedéki kérdés jelentőségére a kisebbségi magyarság körében. Hiszen Szent-Ivány nemcsak a saját – idősebb – generációjával ápolt viszonyt, de szoros kapcsolata volt azokkal a fiatal értelmiségiekkel, akik még Trianon előtt születtek, de már Csehszlovákiában szocializálódtak. Simon Attila ezzel kapcsolatban azt is hangsúlyozza, hogy Szent-Ivány olyan politikus volt, aki más személyekkel szemben igyekezett a fiatalokat is őszintén megérteni.¹⁶

Megkerülhetetlen a személyiség politikai pályájának a megrajzolásában a politikus revízióval kapcsolatos álláspontja. A monográfiából kiderül, hogy Szent-Ivány 1933-as megnyilatkozásai szerint a határváltozást szűkebbnek ítélte, és a csehszlovák–magyar viszony rendezésének a feltételét látta abban.¹⁷ A szerző egyúttal számot ad az Egyesült Magyar Párt (EMP) megalakulásának előzményeiről, rámutatva Budapest nyomásgyakorlására a pártegyesítés kérdésében. Az EMP létrejötte ugyanakkor összefügg Szent-Iváynak a politikai „feláldozásával”, amelynek okaira szintén rávilágít az ezt tárgyaló rész: „Egy folyamat végső stádiumáról van itt szó, amely még az 1920-as évek végén kezdődött, s amely ugyan az 1930-as évek elején még visszafordíthatónak tűnt, de 1934 után befejezetté vált. Okai kapcsán látni kell a közéleti és magánéleti tényezők összefonódását, amelyekre jelentős befolyást gyakoroltak Szent-Ivány gazdasági problémái.”¹⁸

¹³ *Uo.*, 155. p.

¹⁴ *Uo.*, 156–157. p.

¹⁵ *Uo.*, 157. p.

¹⁶ Ezt a (szintén több összetevős) viszonyt elsősorban a baloldali Sarló mozgalmon keresztül szemlélteti, de a téma kapcsán megjelenik a Magyar Munkaközösség nevű rövid életű ifjúsági mozgalom is, amelyről egyelőre kevés feldolgozás látott napvilágot. *Uo.*, 158. p.

¹⁷ *Uo.*, 162. p.

¹⁸ *Uo.*, 171. p.

A Szent-Ivány szakirodalmi és szépírói munkásságáról értekező fejezet azért is fontos, mert élete utolsó időszakában művelt „publicisztikai és szakirodalmi munkássága, valamint szerkesztői tevékenysége [...] egészében véve máig feltáratlan, s a mai napig nem kapta meg a súlyának megfelelő értékelést, amely hiányok maradéktalan pótlása életrajzi vázlatunknak, pályaeértékelésünknek sem lehet feladata”.¹⁹ Tehát alapvető történeti kutatások hiányát pótolja a politikus gazdasági publicisztikájának, szakírói tevékenységének a taglalása is. Ezáltal ugyancsak kirajzolódnak Szent-Ivány különleges, egyedi elképzelései, amelyek a kisebbségi és közösségépítő tevékenységéről is sokat elárulnak.²⁰ Tóth László Szent-Ivány szépirodalmi tehetségéről kiemeli, „hogyan a Zerdahelyi József néven, negyvenöt-negyvennyolc évesen novellákat írni, publikálni kezdő Szent-Ivány személyében olyan autodidakta, az írást »kedvtelésből művelő« alkotó jelentkezett az irodalmi színtéren, aki politikusként, közösségteremtőként, művelődés- és irodalomszervezőként megelőzően már több területen is a csehszlovákiai magyarság két világháború közötti történetének emblemikus alakjává tudott válni”.²¹

A fejezet írója összegyűjtötte és jellemezte Szent-Ivány szépirodalmi munkáit, s kitért korabeli fogadtatásukra is; nagy teret szentelve az *Egy tőnek három fakadása* című kisprózakötetnek. Ugyanakkor az is kiderül, hogy Móricz Zsigmonddal szoros barátságban volt, aki szintén szerette ezeket az írásokat.²² A szerző összességében pozitívan ír Szent-Ivány szépírói munkásságáról, amelyről megjegyzi, hogy „kisprózái közül nem egy – a realista-móriczi, lineáris történetmeséléses prózahagyomány részeként – ma is értékelhető, élvezetes olvasmányunk lehet”.²³

A monográfia következő része már az első bécsi döntést és annak következményeit tárgyalja Szent-Ivány politikájának alakulásában, aki a visszacsatolást megelőző hetekben újra részt vett a „nagypolitikában”. Mindez arra rávilágít, hogy ez időben a neve még megkerülhetetlen volt a csehszlovákiai magyar társadalmi és közéletben.²⁴ Ezt követően már Szent-Ivány József is-

¹⁹ *Uo.*, 173. p.

²⁰ „Sokréttű gazdasági szakírói és tanácsadói, oktatói-nevelői ténykedésének első látványos megnyilvánulása az 1925-ben kiadott, »gyakorlati gazdáknak« szánt *Mezőgazdasági könyvtétel* című ismeretterjesztő munkája volt, mely – alcíme szerint – »Rövid és egyszerű ismertetése az elméletnek és gyakorlatnak a szerző 15-évi tapasztalataival kiegészítve«. *Uo.*, 175. p.

²¹ *Uo.*, 177–178. p.

²² *Uo.*, 178. p.

²³ *Uo.*, 184. p.

²⁴ A fejezet szerzője meg is jegyzi, hogy csupán egy adat maradt fent a kérdéssel kapcsolatban: „A visszacsatolás napjaival kapcsolatban csupán egyetlen vele kapcsolatos adatunk van, amely szerint október utolsó napjaiban Bejére hívta a Magyar Evangélikus Szövetség vezetőit, ahol kimondták a magyar evangélikus gyülekezetek elszakadását a szlovákiai evangélikus egyháztól és magától a csehszlovák államtól, s ezt a

mételt – a magyar országgyűlésbe való behívásával kezdődő – közéleti szerepvállalása kerül középpontba. Azonkívül, hogy a könyv kitér a felvidéki magyar politikusok 1938-at követő szerepvállalására, megvilágítja, hogy a politikus milyen mértékben követte Jaross Andor politikáját, illetve hogyan viszonyult a zsidókérdéshez. A visszacsatolást követően Szent-Iványnak (a legtöbb szlovenszkói magyar értelmiségihez hasonló) gyors ütemű „anyaországi” integrációját jelzi Simon Attila megjegyzése, miszerint a politikus „felszólalásaiból ekkor már általában hiányzott a rá jellemző egyéni íz, karakter és önálló gondolat [...] Így legtöbbször a felvidéki Magyar Párt vezére, Jaross Andor álláspontját ismételte.”²⁵

A szerző egyúttal kiemeli, hogy a politikus a zsidókérdésben 1939-ben szintén Jaross álláspontját visszhangozta. Ugyanakkor Szent-Ivány mentségére hozza fel az egykori antiszemita közhangulat és politikai légkör hatását, amely befolyásolhatta a politikus későbbi álláspontját a kérdésben. Emellett Szent-Ivány személyes véleményének az esetleges eltéréseire is utal az MNP liberális jellegének a hangsúlyozása és korábbi hozzáállásának a tárgyalása.²⁶

A *Földi pálya végén* című tizedik, befejező rész már a politikus halálának és temetésének a körülményeit írja le. Külön érdeme, hogy Szent-Ivány gyermekeinek – köztük ifj. Szent-Ivány József etimológusnak – a sorsáról is röviden értekezik, amelyet a 20. század történeti eseményei ugyancsak befolyásoltak.

Összességében a monográfiából egy különleges képességekkel megáldott, egyedi látásmódú kisebbségi politikus személyisége rajzolódik ki, akinek néhány politikai elképzelése mindmáig aktuális és érvényes lehet a csehszlovákiai magyar közösség fejlődése szempontjából. Mindezt Szent-Iványnak a kudarcai sem írják felül, amelyeket a felvidéki magyarság ideológiai és politikai megosztottsága, a Magyarországgal fenntartott viszony, valamint a nemzetközi politika eseményei is erősen befolyásoltak. Ahogyan arra a szerzők is utalnak, a teljes negációval szembehelyezkedő és a kompromisszumokat kereső, a nemzeti szempontokat folyamatosan figyelembe vevő politikust mindvégig a kisebbségi társadalomért hivatásszerűen végzett szerepvállalás hajtotta.²⁷

---

határozatot mind a prágai kormánzatnak, mind a szlovenszkói evangélikus egyház vezetőinek elküldték.” *Uo.*, 188. p.

²⁵ *Uo.*, 189. p.

²⁶ Mindenesetre a kötet egy Borovszky Géza által írt 1939-es cikkre utalva hangoztatja a felvidéki politikus zsidókkal szembeni toleranciáját. *Uo.*, 192. p.

²⁷ „Akár Szent-Ivány emberi és politikai hitvallásaként is olvashatók az 1932 februárjában, a csehszlovák–magyar viszony kapcsán írt sorai: »Engem nem kötelez a politikai óvatosság és tartózkodás. Nekem csak egy megbízatásom van. Az, amit a csehszlovákiai magyaroktól nyertem, és amely arra kötelez, hogy nyílt sisakkal álljak ennek a népnek a szolgálatában a közélet fórumán. [...] A nagy és kényes kérdéseket egyszerűen akarom odatenni a közélet asztalára. Úgy, ahogy arról gondolkozunk. Hogy

A munkában az életpálya leírása szorosan összefonódik a kisebbségi közélet bemutatásával, amelyet professzionálisan old meg a mű. Arra is nagy-szerűen rámutat, hogy Szent-Ivány személyiségének formálódására miként hatott, hogy első generációs csehszlovákiai magyarként egy olyan újonnan szerveződő kisebbségi (mikro)közösségben kellett helytállnia, amely sokrétű feladatokat rótt rá.²⁸ Viszont állandóan visszatérő probléma, hogy a könyv nem tud elég mélyre ásni a személyiség feltárásában, melyet gyakran a fellelhető források hiánya okoz. Hiányoznak például a Kúriák kudarcához fűződő személyes tapasztalatai, vagy a visszacsatolás napjaival kapcsolatos élményei.²⁹ Mindenesetre nem egyenletesen mély markolásúak a különböző területekről szóló fejezetek sem. Míg az irodalom- és művelődéstörténeti részek sok esetben túl hosszúra nyúltak, más nézőpontból a politikai részek tűnnek néhány helyen vázlatosnak. Ugyanakkor a könyv sokrétű és jól hasznosított szakirodalom- és forrásjegyzékét gazdagítja a kortársaknak és a családi emlékezetnek a beemelése. A mű külön érdeme, hogy nem pusztán történeti értékelést tartalmaz, de irodalomtörténeti szempontból is vizsgálódik. Miközben szakmailag is megállja a helyét, egyszerű és lényegre törő stílusa nemcsak a szűk értelemben vett szakmai közönséget szólítja meg. A monográfia a csehszlovákiai magyar történelem és közélet iránt érdeklődő „laikus-ok” számára is sok új információval szolgál. Legnagyobb érdeme, amely a források korlátozott voltát is felülírja, hogy a csehszlovákiai magyar politikai élet egyik főszereplőjének biográfiai megrajzolásával elkezdte a csehszlovákiai magyar történeti-politikai életrajzok terén lévő nagy hiányosságok betöltését. A mű áttörést jelent a kisebbségi magyar portrék és biográfiák tekintetében, és talán a mikroszempon-tú (mély)elemzések felé is elvezet a (cseh)szlovákiai magyarság történeti feldolgozásában.

---

ne bántson senkit, hogy ne fájjon, hogy megtisztítsa a kérdést azoktól a mérgektől, amelyek a politikai élet konyháján használtatnak.«' *Uo.*, 201. p.

²⁸ Ezt mindenesetre a kötet szerzői is jelzik már a monográfia bevezetőjében. Tisztázzák, hogy maguk sem törekedhettek a személy életútjának teljes feldolgozására, hiszen a források egy része elveszett, másik részük pedig még feltárára vár. *Uo.*, 15–16. p.

²⁹ *Uo.*, 130. és 188. p.